

[B] **EXHIBITIONIST OP EEN ZEER DUN
BEVOLKT EILAND.
TWEE ROMANS VAN DETLEV VAN HEEST**

Dialogen hebben een lange traditie in de literatuur. Al in de klassieke oudheid leidden ze naar nieuwe, vaak positieve, inzichten voor de gesprekspartners. Het hoogtepunt van de literaire gesprekken in de renaissance is Castiglione's *Boek van de hoveling*. De volmaakte hoveling is beleefd en voorkomend, een toonbeeld van humanistische waarden. Terwijl er bij Castiglione sprake is van tafelgesprekken, hebben de gesprekken in het Frankrijk van de achttiende eeuw plaats in cafés of salons. Rousseau, de onbeholpen jongen van het platteland, veroordeelde de saloncultuur en pleitte voor authenticiteit. "Wie u ook bent", schrijft hij in zijn *Bekentnissen*, "u die een mens wilt leren kennen, durf de volgende twee of drie bladzijden te lezen en u zult J.-J. Rousseau geheel doorgronden." De debuutroman van Detlev van Heest, *De verzopen katten en de Hollander*, en het vervolg *Pleun* (beide uit 2010) staan door de vele dialogen in deze traditie. Ze hebben verder ook direct te maken met Rousseaus streven naar authenticiteit.

De verzopen katten en de Hollander bestaat uit twaalf hoofdstukken die worden voorafgegaan door een 'Ten geleide'. Daarin wordt de setting van de roman voorgesteld: "een schilderachtig buurtschap Nieuwloofwijk" in Tokio, de "weggetjes zijn er niet veel meer dan geasfalteerde paden, smal en kronkelig, en niet berekend op auto's". Wie een idylle verwacht, wordt teleurgesteld. Ook het hippe Tokio is heel ver weg. Nieuwloofwijk wordt bewoond door oude Japanners en twee Nederlanders, Detlev van Heest en zijn partner Annelotte. Het personage Van Heest heeft dezelfde naam als de schrijver en noteert wat er in de wijk gebeurt. Zijn notities ordent hij rond personages die hij er leert kennen en die de namen aan de hoofdstukken geven. In elk nieuw hoofdstuk worden de gebeurtenissen chronologisch van 1999 tot 2004 beschreven. Niet alleen door de vorm maar ook door het gebrek aan gebeurtenissen is er sprake van een voortdurende herhaling van alledaagse beslomeringen. De oude mensen zijn vergeetachtig, dementeren en gaan uiteindelijk dood. Hier voelt de ik-verteller zich thuis. Hij werpt zich op als beschermer van zwakken en behoeftigen.

Japan, een land “van oude mensen zonder toekomst”, Foto Minorajo.

Die zijn er voldoende: Japan, zegt een van de buurtbewoners, is een land “van oude mensen zonder toekomst”.

Die toekomst hebben Detlev en Annelotte wel. Zij verhuizen naar Nieuw-Zeeland en hun verblijf daar vormt de achtergrond van de roman *Pleun*. Hun kennissenkring bestaat uit Nederlanders, en met het echtpaar Pleun en Annemieke ontstaat een hechte vriendschap. Uiteindelijk gaat Detlev in psychiatrische behandeling en raakt zijn huwelijk ontwricht. De roman, waarin de jaren 2004 tot 2007 worden beschreven, heeft enkele overeenkomsten met Van Heests debuutroman. Allereerst zijn voorkeur voor ouderwets taalgebruik (waaimolen, zaktelefoon, zich zetten) en de oude spelling. Verder bestaat ook *Pleun* grotendeels uit dialogen en opnieuw worden gebeurtenissen met kleine variaties steeds herhaald. Terwijl in *De verzopen katten en de Hollander* in elk hoofdstuk nieuwe hoop en een deceptie werden beschreven, nemen die in *Pleun* een heel boek in beslag. Voor het personage Van Heest betekent dit dat hij in de hoofdstukken van de eerste roman als Sisyphus steeds opnieuw een zware rots

de helling oprolt. In *Pleun* rolt die rots na aanvankelijk optimisme alleen maar naar beneden. In eerste instantie is dat geen reden voor pessimisme: Sisyphus was volgens Camus een gelukkig mens.

Belangrijker dan de plaats van handeling en de gebeurtenissen in beide romans is allereerst het autobiografische schrijven. De werkelijkheid is nadrukkelijk aanwezig in de romans: niet alleen door de overeenkomst tussen de naam van de auteur en het personage Van Heest, maar ook door zijn correspondentie met auteurs als Voskuil en Frida Vogels. Bovendien is de eerste roman “aan Han”, de tweede aan “Lousje en Han” opgedragen. Het tweede belangrijke motief, dat met het streven naar authenticiteit samenhangt, is het schrijven zelf. Dat gebeurt op verschillende niveaus. Annelotte probeert in Van Heests debuutroman Detlev ervan te weerhouden zijn bestaan als freelancejournalist op te geven. Hij schrijft, zegt ze, immers ook iedere dag op wat er in de wijk gebeurt en dat zou toch voor de lezers in Nederland interessant kunnen zijn. Hij is van mening dat die gebeurtenissen ongeschikt zijn voor een krant. Bovendien willen de “fascistische

lezers van Elsevier [...] toch alleen maar stukken lezen die bevestigen dat alle vreemdelingen engerds zijn”. Ook krijgt de verhouding tussen werkelijkheid en fictie aandacht: tijdens een boottocht heeft Detlev twee katten gered en een Japanner, Heiland (Japanners krijgen bijzondere Nederlandse namen), was daar getuige van. Heiland heeft vervolgens een boekje gepubliceerd met de titel *De verzopen katten en de Hollander*. Maar zijn boek wijkt af van de werkelijkheid: “Hebt u wel gemerkt”, vraagt hij Van Heest, “dat er wel wat fictie in stond?”

In *Pleun* worden de gesprekken, die veelal tijdens de gezamenlijke maaltijden plaatshebben, over het schrijven en Detlevs streven naar authenticiteit nog belangrijker. Hij laat zijn vrouw zijn Japanse brieven en dagboeken lezen en stuurt ze naar vrienden. Zo leren zij hem beter kennen, vindt hij – een argument dat naar authenticiteit verwijst. Annelotte merkt op dat hij de werkelijkheid veel naargeestiger beschrijft dan die in haar herinnering is. Hij verdedigt zich met de uitspraak “Ik schrijf gewoon op wat er gebeurt”. Voor de brieven gebruikt hij het begrip “eerlijkheid” en noemt ze een “filterloze uitingsvorm”. Zijn dagboek noemt hij een “antropologische studie van mijzelf” en “mijn werkelijkheid”. Ook beweert hij: wat “ik opschrijf is een surrogaat voor wat ik niet durf te zeggen”. Zijn directe omgeving vindt zijn notities bedreigend omdat hij dingen opschrijft die hem in vertrouwen zijn verteld. Bovendien voegt hij er een oordeel aan toe. Authenticiteit en eerlijkheid blijken problematische begrippen: authentiek is volgens Detlev niet de rol van een personage in een situatie en de taal die daarbij hoort, maar zijn schriftelijke verslag ervan. Dat leidt tot wantrouwen bij zijn gesprekspartners en uiteindelijk tot een crisis en grote eenzaamheid.

Het personage Van Heest verzekert dat hij de brieven en het dagboek niet zal publiceren omdat ze mensen kunnen kwetsen. De auteur Van Heest waarschuwt via het motto van *Pleun* dat het onnozel is om fictie als werkelijkheid te lezen: Robert Musil beweert daarin dat wie personages in een literair werk als levende mensen beschouwt even naïef is als een aap die zijn poot uitstrekt naar een aap in een spiegel. Rest het antwoord op de vraag welke aap de auteur is: de aap in de spiegel of die ervoor?

DETLEV VAN HEEST, *De verzopen katten en de Hollander*, Van Oorschot, Amsterdam, 2010, 496 p.

DETLEV VAN HEEST, *Pleun*, Van Oorschot, Amsterdam, 2010, 607 p.
